

תרבות וספרות

# בלילה עולה ענן מקבר עזרא עד יפתח הגלעדי, כל ימות השנה לא ימוש

בעיירה הסורית הקטנה תדף שממזרח לחלב נולדו וחיו הורי ואבות־אבותי. על־פי המסורת שם נקבר עזרא הסופר, וממנה יצא אבי ללמד צרפתית את ילדי סוריה בימי המנדט הצרפתי

עפרה בסול בנג'ו

30 בספטמבר 2025

.1

מעטים שמעו את שמעה של העיירה שכוחת האל תדף השוכנת בצפון־מערב־סוריה, כ-32 ק"מ ממזרח לעיר המחוז חלב, אולם במסורת של יהודי סוריה היא תופסת מקום מרכזי. הורי ואבות־אבותי נולדו וחיו בעיירה זו, שכונתה בפי הערבים "תדף אליהוד", תדף היהודית.

אבי אברהם כאמל בסול ואמי עדינה לטיפה בסול היו בני־דודים שנישאו זה לזו כמנהג הימים ההם בטרם היתה מודעות לסכנת הנישואים בין קרובי משפחה. אמי נישאה בגיל 15 בלבד. בני המשפחה המורחבת חיו בחצרות משותפות בעיירה. מפי הורי שמעתי לראשונה על תדף כשהיו מעלים מפעם לפעם קטעי זיכרונות וסיפורים עליה, אבל מעולם לא עמדתי על ייחודיותה עד שהתחלתי להתעמק מעט בהיסטוריה שלה. לא מצאתי פירוש ערבי למלה תדף, אבל בכורדית משמעותה "המקום הזה" ובארמית משמעותה "מדף". ייתכן שאכן מקור השם הוא בארמית, אם נביא בחשבון שההסטוריה העתיקה של העיירה היא מעל אלפיים שנה.

העיירה המנומנמת תדף היתה עד מלחמת העולם הראשונה תחת שלטון האימפריה העותמאנית ומכאן התרבות הערבית־הטורקית המעורבת שאיפיינה אותה בתחומי הלשון, הלבוש והקולינריה. עם כל האנונימיות שאפפה אותה היו לתדף וסביבותיה דברים יוצאי דופן

להציע כאתרים ארכיאולוגיים המעידים על ההיסטוריה העתיקה שלה, אזור מפכה מים ועשיר בצמחייה, ימת המלח "אל-ג'בול" שבקרבתה והקשר היהודי שהפך את המקום לאתר מקודש.

**ב-4.12.1953 החלו מחאות עממיות בחלב שהלכו והתפשטו לערים אחרות בסוריה. בינואר 1954 ההפגנות התחזקו והגיעו לג'בל דרוז ולסווידא עד שדוכאו בכוח בפקודת נשיא סוריה אז אדיב אל-שישכלי. עשרים ימים לאחר־מכן, ב-25.2, הצבא התערב וביצע הפיכה צבאית שהפילה את אל-שישכלי והשיבה את המדינה למשטר יותר דמוקרטי ופלורליסטי. התקופה שבין 1954-1958 נחשבת ל"אביב הדמוקרטיה" בסוריה, נערכו בחירות לפרלמנט ומונתה ממשלה חדשה בראשות פארס אל-ח'ורי הנוצרי**

לפי אמונה הרווחת בקהילה עזרא הסופר, שחי במאה החמישית לפני הספירה והיה אחד ממנהיגי שיבת ציון בתקופת הבית השני, חנה בתדף שכבר היתה מיושבת ביהודים בדרכו מבבל לארץ ישראל. יש כמה סממנים המקשרים אותו לתדף. היה שם בית כנסת עתיק־יומין שיש המאמינים שהוא־עצמו הקים אותו והוא נקרא על־שמו. לפי האמונה קברו של עזרא הסופר שוכן שם, ובנוסף ישנו שם מעיין "עין אל-עוזייר" הנושא את שמו.

עדות למסורת הזאת אנו שומעים מפי רבי יצחק בן אלפרא ממלגה שביקר בחלב [ארם צובא] בראשית המאה ה-15 ורשם בכתב המסע שלו כך: "ומשם הלכתי לצובה ורחוק משם שני ימים קבר עזרא הסופר. ושם כתב עזרא ספר תורה ועדיין רושם השמן ניכר על הנר שהיה כותב לאורו. ונקרא הכפר תאדף ויש שם בית הכנסת. וקרוב ממנו על ראש ההר בניין גבוה ואומרים כי שם יפתח הגלעדי, ואומרים כי בלילה עולה ענן מקבר עזרא עד יפתח הגלעדי כל ימות השנה לא

ימוש. ומשם חזרתי עד צובה שהיא גדולה ובה בית הכנסת גדולה עד מאוד".

נוסע יהודי אחר, בנימין השני, ביקר בתדף באמצע המאה ה-19 וכתב בספר מסעותיו כי שמונה שעות נסיעה מחלב יש מקום הנקרא בפי היהודים תדף. בתוך בית הכנסת יש מערה ואבן, היכן שנאמר שעזרא כתב את התורה אחרי שובו מבבל. יש שם עשרים משפחות יהודיות הדוברות ערבית ויהודי חלב נוהגים לעלות אליה לרגל לפני חג השבועות.

באנציקלופדיה על חלב של ההיסטוריון הסורי ח'ייר אל-דין אל-אסדי נאמר כי בתדף, הידועה בחצילים, הענבים והרימונים שלה, יש מערה של "הנביא אל-עוזייר". שם היו היהודים מדליקים נרות יומם ולילה ויש מסביבו מעין בית כנסת שהיו מבליים בו בחג הסוכות. אפשר להסביר את השוני בגירסאות בין חג השבועות לחג הסוכות המוזכר לעיל ובמקומות אחרים בכך שייתכן שהיהודים היו עולים לתדף בשלושת הרגלים כתחליף לעלייה לרגל לירושלים.

**יהודי תדף לא חדלו לרקום אגדות וסיפורי עלילה  
סביב דמותו של עזרא הסופר. אמי נהגה לספר את  
הסיפור שעבר מפה לפה בקרב היהודים ולפיו  
כשהגיע עזרא הסופר לתדף והציג עצמו בשם הזה  
שאלו אותו היהודים, איך נאמין לך? אמר להם אטבול  
במקווה הסמוך ולמחרת תראו את ספר התורה כתוב  
באותיות זהב. בהגיעם למחרת לבית הכנסת ראו  
היהודים את ספר התורה כתוב באותיות זהב ואז  
האמינו לו כי הוא אכן עזרא הסופר**

יהודי תדף לא חדלו לרקום אגדות וסיפורי עלילה סביב דמותו של עזרא הסופר. אמי נהגה לספר את הסיפור שעבר מפה לפה בקרב היהודים ולפיו כשהגיע עזרא הסופר לתדף והציג עצמו בשם הזה שאלו אותו היהודים, איך נאמין לך? אמר להם אטבול במקווה הסמוך ולמחרת

תראו את ספר התורה כתוב באותיות זהב. בהגיעם למחרת לבית הכנסת ראו היהודים את ספר התורה כתוב באותיות זהב ואז האמינו לו כי הוא אכן עזרא הסופר. השפעתו המאגית של עזרא הסופר היתה כה גדולה שלפי האמונה אשה שלא היתה נפקדת היתה טובלת במקווה שהוא טבל בו והיתה מתעברת כעבור זמן קצר. כשאמי היתה בהיריון הופיע בחלומה עזרא הסופר ועליכן החליטה לקרוא לבן היילוד עזרא.

תדף שמרה על מקומה הייחודי בקרב היהודים גם כשכבר רוב יהודיה עזבו אותה. כך למשל היהודים, ובכללם הורי, נהגו ללכת מדי שנה לפקוד את קברי הקרובים, במיוחד לקראת ערב יום הכיפורים כפי שיהודים רבים נוהגים לעשות כך גם בארץ. לפי המסורת בחג הסוכות מספר גדול של יהודים משכבת הביניים ושכבת העניים נהגו לבקר את מערת עוזייר בתדף, להדליק נרות ולשהות זמן־מה שם. עניי העיר היהודים של חלב היו מגיעים לתדף בקיץ להינפש שם.

עם הזמן, תדף ננטשה לחלוטין על־ידי יהודיה שביקשו פרנסה והשכלה בעיר הגדולה חלב. ידיד כורדי סיפר לי לאחרונה כי סבו ומשפחת סעדו היהודית חיו בתדף בהרמוניה ושיתפו פעולה בעסקים. בשלב מסוים המשפחה היהודית החליטה להתאסלם אך הוא לא ידע להסביר את הסיבה לכך. אין לנו מידע ממקור אחר על התאסלמות יהודים אחרים בתדף, אך אפשר שעקב לחצים חברתיים היו מקרים נוספים. באופן כללי נטישת תדף באה לידי ביטוי גם בהרס סמליה היהודיים ובכללם בית הכנסת ואתרים אחרים. כבר ב-1980 "הוועד להצלת יהודי סוריה" שפעל בארה"ב פנה לנשיא ג'ימי קרטר ולמזכיר האו"ם קורט ולדהיים להתערב אצל ממשלת סוריה כדי למנוע את חילול בית הכנסת שלפי דבריהם הוא בן 2350 שנים. הפונים קבלו כי גורמים אנונימיים הפכו את בית הכנסת לאורווה לסוסיהם ואת בית הקברות היהודי לכר מרעה לבהמות. נשיא הוועד אברהם דוויק הזכיר בפנייתו כי זה היה בתדף, "על נהר אהוא" המוזכר בתנ"ך שבה עזרא קרא לצום כדי להינצל מסכנות המסע לירושלים.

תדף עלתה שוב לכותרות ולאידווקא מסיבות חיוביות בזמן מלחמת האזרחים בסוריה. ב-2014 השתלטו כוחות דאע"ש על העיירה ובין שאר מעלליהם הרסו עד היסוד את בית הכנסת העתיק. בהמשך ניטשה מלחמה עקובה מדם נגד דאע"ש כשכוחות צבא סוריה וכוחות סוריים אפוזיציוניים הנתמכים על-ידי טורקיה ניסו להשתלט על העיירה, שמנתה אז כ-40 אלף תושבים. המלחמה שנמשכה עד 2017 הסתיימה בחלוקת העיירה לשני אזורי השפעה, האחד בשליטת סוריה והאחר בשליטת טורקיה ושלוחיה. בתוך-כך תדף נהרסה עד היסוד ורוב תושביה ברחו ממנה.

התוהו ובוהו שהשתרר בעיירה נתן פתח לשודדי עתיקות שעשו באתר היהודי כבשלהם. הסחר במטבעות עתיקים יהודיים שנמצאו באתר בית הכנסת היה בעיצומו כשהארגון "סורים למען האמת והצדק" גילה את הדבר ופירסם זאת ברבים. לפי פירסומיהם החפירות נעשו על-ידי שני הצדדים הנצים שחילקו ביניהם את השלל וההברחות נעשו דרך טורקיה. מעבר להתרעות לא היה בכוחו של ארגון זה למנוע את שוד העתיקות ובכך נסתם למעשה הגולל על השרידים האחרונים של קהילה עתיקת-יומין זו.

## 2.

פתגם ערבי אומר "מי שילמדני אות אחת אהיה לו לעבד", ומשקף את המעמד הרם שהיה למורה בחברה הערבית במחצית הראשונה של המאה העשרים. המשורר המצרי הידוע אחמד שווקי (1868-1932), המכונה נסיך המשוררים, מחזק תפישה זו בכותבו באחד משיריו, "עמוד לפני המורה ותן לו כבוד. המורה נדמה לנביא בשליחותו". דורות של מורים ומחנכים ערבים ראו בדברי שווקי אות ומופת וציטטו אותו כדי להבליט את המעמד החשוב שיש להעניק למורה. אכן, בחברה שבה רוב בניה היו בתחילת המאה העשרים עדיין אנאלפביתים המורה נתפש כאדם מורם מעם ודמות מפתח לקידום הדור הצעיר ולהשכלתו. הוא נחשב מחנך, מנהיג וזה שמוביל את תהליכי המודרניזציה בחברה על-ידי הוראת היסטוריה, מדעים ושפות כמו צרפתית, אנגלית או טורקית שהנגישו את הצעירים לתרבות המערב.

**תדף שמרה על מקומה הייחודי בקרב היהודים גם כשכבר רוב יהודיה עזבו אותה. כך למשל היהודים, ובכללם הורי, נהגו ללכת מדי שנה לפקוד את קברי הקרובים, במיוחד לקראת ערב יום הכיפורים כפי שיהודים רבים נוהגים לעשות כך גם בארץ. לפי המסורת בחג הסוכות מספר גדול של יהודים משכבת הביניים ושכבת העניים נהגו לבקר את מערת עוזייר בתדף, להדליק נרות ולשהות זמן־מה שם**

אבי, כאמל אברהם, נמנה עם שכבת המורים הזאת שהיתה בראשיתה דקיקה ביותר. כמי שגדל בעיירה הסורית הנידחת תדף הוא היה אוטודידקט ובין השאר למד צרפתית בהתכתבות. לעומתו בני האליטה היהודים בערים המרכזיות למדו בבית הספר "אליאנס". בית ספר זה פתח שערו לתלמידים יהודים במחצית השנייה של המאה ה-19, בתחילה בדמשק ב-1864 ואחר־כך בחלב ב-1869. הזרז להקמת בתי הספר הללו היתה עלילת דמשק מ-1840, שזעזעה את העולם היהודי. נטען כי יהודי העיר רצחו נזיר ומשרתו כדי להשתמש בדמם לאפיית מצות לפסח. נכבדי הקהילה נעצרו ועונו באכזריות וחלקם נאלץ להודות במעשה שלא עשו.

בעקבות כך משה מונטיפיורי ויצחק אדולף כרמיה, שיהיה לימים הנשיא הראשון של "אליאנס", התערבו כדי לשים קץ לעלילה ולחלץ את היהודים מהמצב הקשה שנקלעו אליו. סמוך לכך הוחל גם בהקמת רשת בתי הספר "אליאנס" ברחבי האימפריה העותמאנית, בין השאר גם בחבל הסורי. בחלב הוקם בית ספר "אליאנס" בתחילה לבנים, כאמור ב-1869, ורק באיחור רב לבנות, ב-1894. הלימוד בבתי הספר "אליאנס" היה על טוהרת הצרפתית והרעיון המכונן היה זה של "שליחות ציביליזציונית".

שלא ביוזעין אבי תרם לאותה מגמה של "שליחות ציביליזציונית" שהחלה לקרום עור וגידים בצרפת במחצית השנייה של המאה ה-19. כידוע, עוד במאה ה-18 הצרפתית היתה השפה השלטת בקרב האליטות באירופה וברוסיה ובמידה מסוימת גם באימפריה העותמאנית. אולם החל מהמחצית השנייה של המאה ה-19, כשהשפעתה הכלכלית והפוליטית של צרפת הלכה ונחלשה, היא ניסתה לפצות על כך על-ידי חזון שנועד לחזק את השפעתה בתחום התרבותי כחלק מהתפישה הקולוניאלית שלה. כך נהפך החזון הזה למדיניות של אכיפת התרבות הצרפתית על חברות בצפון-אפריקה ובמזרח התיכון שנתפשו על-ידיה כ"מפגרות".

האמצעי החשוב ביותר של המדיניות הזו היה פרישת רשתות של בתי ספר במרחבים האלו שנועדו להקנות את השפה והתרבות הצרפתיות לתלמידיהם. מי שמימש את המדיניות הזו היו דווקא שני ארגונים פרטיים, ארגון ה"קתוליק" וה"אליאנס" היהודי, שהפעילו את רוב בתי הספר הצרפתיים הללו. בעוד שהארגון הקתולי קיבל מימון מממשלת צרפת "אליאנס" לא קיבל תמיכה כזו. כך קרה שהראשונים שנחשפו לתרבות המערב היו בני הקהילות הנוצריות והיהודיות.

**פתגם ערבי אומר "מי שילמדני אות אחת אהיה לו לעבד", ומשקף את המעמד הרם שהיה למורה בחברה הערבית במחצית הראשונה של המאה העשרים. אכן, בחברה שבה רוב בניה היו בתחילת המאה העשרים עדיין אנאלפביתים המורה נתפש כאדם מורם מעם ודמות מפתח לקידום הדור הצעיר ולהשכלתו. הוא נחשב מחנך, מנהיג וזה שמוביל את תהליכי המודרניזציה בחברה על-ידי הוראת היסטוריה, מדעים ושפות כמו צרפתית, אנגלית או טורקית שהנגישו את הצעירים לתרבות המערב**

אחרי החלת המנדט הצרפתי בסוריה (1920-1946) חל שינוי מרחיק לכת במדיניות של הוראת השפה הצרפתית שעד אז חלה רק על בתי

הספר הפרטיים. אחת ממטרותיו המרכזיות של המנדט היתה להרחיב את לימודי השפה והתרבות הצרפתיים לכלל בתי הספר ולכל חלקי המדינה, והיה אמ־כך צורך דוחק במורים השולטים בשפה זו. אבי, שכבר היתה לו ידיעה טובה בצרפתית, יכול היה להשתלב במערכת החינוך הסורית, לפחות כל עוד המנדט הצרפתי היה שריר וקיים במדינה זו. כחלק מהמדיניות הצרפתית הזאת אבי נשלח תחילה לבית ספר בעיירה אליבאב, השוכנת מצפון לחלב, ואחר־כך לג'ראבלוס, עיירה אחרת השוכנת על הגבול עם טורקיה, ולאחר־מכן לעיר חמאה.

אמי נטלה חלק במסעות הנדודים הלא־פשוטים הללו וכאשה בחברה מוסלמית שמרנית היא נאלצה לעטות בגדים שחורים וכמובן גם רעלה. היא עשתה זאת גם משום שזה היה מנהג המקום וגם לצורכי הגנה עצמית. המעבר ממקום למקום חייב את הורי להתאים את עצמם כל פעם לסביבה החדשה כדי להצליח להשתלב בחברה המקומית ולהתאים עצמם לדרישותיה ולמנהגיה. כמובן שבית גידולם בקרב החברה הערבית ושליטתם בשפה ובתרבות הערביות הקלו עליהם את ההשתלבות הזאת. בתחום ההוראה מה שסייע לאבי למלא את תפקידו בהצלחה למרות היותו יהודי היה מה שמכנים בערבית "הייבה", ובתרגום חופשי, יראת כבוד כלפי המורה באשר הוא. ה"הייבה" הזאת המשיכה להתקיים עד המחצית הראשונה של המאה העשרים, לאחר־מכן הלכה ודעכה ויחד אתה ירד גם מעמד המורה.

הניסיון הרב שאבי צבר בהוראת הצרפתית איפשר לו לימים להגיע לעמדה גבוהה יותר בעיר חלב. האליטה האדמינסטראטיבית הערבית הסורית של חלב היתה צריכה לשלוט בשפה הצרפתית כדי להשתלב במנהלת המנדט ואבי, יחד עם מורה יהודי אחר, לימד קבוצה מבני האליטה הזאת. אבי המשיך בתפקידו זה עד פרוץ מלחמת העצמאות, אז פוטרו כל היהודים שעבדו במשרות ממשלתיות בסוריה. מה שזיז את הפיטורים היה כמובן סיום המנדט הצרפתי שנה לפני פרוץ המלחמה. זו היתה דרכה של ממשלת סוריה לנקום גם בצרפתים וגם ביהודים שנתפשו כבני־חסותם. ביטוי אחר של נקמה בקולוניאליזם הצרפתי היה שריפת בית הספר "אליאנס" לבנות בחלב שנתפש

כאחד מסמליו המובהקים. שריפת בית הספר היתה רק חלק מזערי מהפוגרום שנערך נגד היהודים בחלב בשלהי 1947.

אחרי שאבי יצא לגימלאות המשפחה חייתה כשבע שנים על המזוודות בתקווה לעלות לארץ. מה שאיפשר בינתיים קיום מינימלי למשפחה היתה פנסיה חודשית בת 13 לירות סטרלינג שאותן היה ממיר אבי ללירות סוריות. לא ברור מדוע קיבל לירות סטרלינג וייתכן שאיזה ארגון יהודי עמד מאחורי המהלך הזה, שכן ארגונים יהודיים מהמערב סייעו במהלך השנים ליהודי סוריה המתרוששים. אחרי פרוץ מלחמת השחרור ממשלת סוריה אסרה על היהודים לצאת מהמדינה ומי שרצה לעשות כן היה צריך להסתכן בבריחה שהיתה יכולה לעלות לו בחייו. בעוד שהברחת יחידים היתה עניין פשוט יחסית הרי שהברחת משפחה שלמה בת שמונה נפשות היתה כרוכה בסיכונים גדולים.

כאן באו לעזרתנו שנות ההוראה של אבי בקרב אנשי האדמיניסטרציה הסורית. אחד "הסטודנטים" שלו שהגיע לעמדה רמה בחלב ושרחש כבוד לאבי ביקש לסייע לנו ופעל לבקשתנו מאחורי הקלעים כדי להשיג דרכונים לבני המשפחה. זו לא היתה משימה קלה כלל ועיקר, במיוחד מפני שהחוק אסר על יציאת יהודים מסוריה ואף על תנועתם בתוך סוריה עצמה ללא אישור מיוחד של מנגנוני הביטחון הסוריים. מה שככל הנראה הקל על משימתו של הידיד הסורי היו התהפוכות הפוליטיות שפקדו את סוריה בראשית 1954.

## **הניסיון הרב שאבי צבר בהוראת הצרפתית איפשר לו**

**לימים להגיע לעמדה גבוהה יותר בעיר חלב. אבי**

**המשיך בתפקידו עד פרוץ מלחמת העצמאות, אז**

**פוטרו כל היהודים שעבדו במשרות ממשלתיות**

**בסוריה. מה שזיז את הפיטורים היה כמובן סיום**

**המנדט הצרפתי שנה לפני פרוץ המלחמה. זו היתה**

**דרכה של ממשלת סוריה לנקום גם בצרפתים וגם**

**ביהודים שנתפשו כבני־חסותם. ביטוי אחר של נקמה**

**בקולוניאליזם הצרפתי היה שריפת בית הספר**

## "אליאנס" לבנות בחלב שנתפש כאחד מסמליו

### המובהקים

ב-4.12.1953 החלו מחאות עממיות בחלב שבראשן עמדו סטודנטים, ואלה הלכו והתפשטו לערים אחרות בסוריה. בינואר 1954 ההפגנות התחזקו והגיעו לג'בל דרוז ולסוויידא, שהשנה עלתה לכותרות. ההפגנות באזור סוויידא נהפכו להתקוממות עממית ונמשכו חודשיים, לאחריהם כוחות צבא שמנו כעשרת אלפים חיילים דיכאו אותה בכוח. הצלחתו של נשיא סוריה אז אדיב אל-שישכלי לדכא את ההתקוממות לא הועילו לו בתחום הפוליטי. עשרים ימים לאחר־מכן, ב-25.2, הצבא התערב וביצע הפיכה צבאית שהפילה את אל-שישכלי והשיבה את המדינה למשטר יותר דמוקרטי ופולורליסטי. ההפיכה הצבאית הזאת היתה החמישית במספר בסוריה והיחידה שהחלה בחלב.

אחרי ההפיכה הצבא העביר את השלטון לידי גורמים אזרחיים והתקופה שבין 1954-1958 נחשבת ל"אביב הדמוקרטיה" בסוריה. נערכו בחירות לפרלמנט ומונתה ממשלה חדשה בראשות פארס אל-ח'ורי הנוצרי שהיה יותר ליברלי מקודמיו. אפשר להניח שידידנו הסורי ניצל את חלון ההזדמנויות של ההפיכה כדי לסייע לנו להשיג דרכונים. אכן, זמן קצר אחרי עליית המשטר החדש בסוריה בני משפחתנו על כל שמונה נפשותיה קיבלו דרכונים כדי לצאת באופן חוקי מסוריה ובאפריל אותה שנה יצאנו מהמדינה ברישגלי. זה נעשה תוך ויתור על הפנסיה, על הבית ועל האזרחות הסורית ואבי חתם על המסמך המעיד על כך. נכון אמנם שהיעד המוצהר ליציאה היה כביכול ארה"ב, אבל יש להניח שהמיטיב שלנו שיער לאן באמת מועדות פנינו. כדי לא לעורר חשדות בקרב שכנינו המוסלמים הוא אף יעץ לנו להשאיר את אורות הבית דולקים, כבסים על החבל, אוכל על השולחן ואת הבית על כל תכולתו כדי לשוות מראה של יציאה לנופש משפחתי.

היה זה מחזה מרנין־לב ונדיר ביותר שבו הידיד, במחווה יוצאת דופן, שלח לנו שתי לימוזינות כדי להסיע אותנו כביכול לנופש בטורקיה. בכך הוא קיים בדרכו האצילית את הפתגם "מי שילמדני אות אחת, אהיה לו לעבד".

## הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר |  
רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ